

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

سلفی جریان زیدی

■ سید محمد مہدی عمادی

■ زیر نظر: مہدی فرمانیان

سرشناسه: عمادی، سید محمد مهدی، ۱۳۶۴ - .

عنوان و پدیدآور: جریان سلفی زیدی / تألیف سید محمد مهدی عمادی؛ زیر نظر مهدی فرمانیان؛
[تهیه‌کننده] موسسه روشنگر آرمان اندیشه مطالعات بنیان دینی
مشخصات نشر: قم: دارالاعلام لمدرسه اهل البيت (ع)، ۱۳۹۴،
مشخصات ظاهری: ۴۷ص.

فروست: جریان شناسی سلفی گری معاصر؛ ۴

شابک: (ج.۴): 978-600-7667-30-9 (V.4)

شابک: (دوره): 978-600-94805-9-3 (V.Set)

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۴۴-۴۷؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: سلفیه (زیدیه) -- تاریخ

موضوع: سلفیه (زیدیه) -- عقاید

موضوع: زیدیه -- عقاید

شناسه افزوده: فرمانیان، مهدی، ۱۳۵۲، ناظر علمی

شناسه افزوده: موسسه روشنگر آرمان اندیشه مطالعات بنیان دینی

رده بندی کنگره: ۴۱۳۹۴ ج۴/ع۸/۶ BP ۲۳۹/۶

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۵۳۴

شماره کتابشناسی: ۹۴۲۹۷۵۳۴

انتشارات دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (ع)

قم، خیابان فاطمی، کوچه ۲، فرعی اول، پلاک ۳۱.

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۷۲۹

مدیر انتشارات: محمد حسن بهشتی ۰۹۱۰۲۰۴۳۱۰۶

موسسه مطالعات بنیان دینی

(اندیشکده راهبردی ادیان، فرق و مذاهب)

قم، بلوار شهید احمد کریمی، کوچه ۲۱، پلاک ۱۶

تلفن: ۰۲۵-۳۲۷۰۷۰۰۹، ۰۹۱۰۱۱۳۵۹۵

جریان سلفی زیدی

تألیف:	سید محمد مهدی عمادی
زیر نظر:	مهدی فرمانیان
ناشر:	دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (ع)
ویراستار:	زینب صالحی
صفحه آرا و طراح جلد:	محبوب محسنی
چاپ و صحافی:	دفتر تبلیغات اسلامی
تیراژ:	۵۰۰۰ جلد
نوبت چاپ:	اول - تابستان ۱۳۹۴
قیمت:	۴۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۶۶۷-۳۰-۹

دیباچه

با توجه به تحولات منطقه و رشد و گسترش سلفی‌گری و جریان‌های تکفیری، موسسه مطالعات بنیان دینی با هدف ارائه تحقیقات کاربردی و راهبردی، طرح کتابچه‌های مختصر و علمی در زمینه سلفی‌گری را به موسسه دارالاعلام پیشنهاد داد. مؤسسه دارالاعلام لمدرسه اهل البيت عليه السلام، با اشراف حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی - دام ظلّه الوارف - با هدف سلفی‌پژوهی و وهابیت‌شناسی و نقد آرا و افکار آنها، در سال ۱۳۸۹ تأسیس شد و با برگزاری دوره آموزشی - پژوهشی جریان‌شناسی سلفی‌گری و نقد وهابیت، به تربیت محقق در این زمینه پرداخت. در کنار تربیت متخصص، انتشار فصل‌نامه سراج منیر (مجله تخصصی نقد وهابیت) از مهم‌ترین اقدامات مؤسسه است که تاکنون، هفده شماره از آن انتشار یافته و مورد استقبال مراجع، استادان و محققان قرار گرفته است. راه‌اندازی سایت وهابیت‌شناسی، انتشار آثاری در تبیین و نقد افکار سلفیه و ایجاد کتابخانه تخصصی، از دیگر فعالیت‌های این مؤسسه است.

در این زمینه، کمبود پژوهش‌های متقن، علمی و مختصر در شناخت و تحلیل جریان‌های سلفی معاصر وجود دارد؛ در حالی که اطلاع از وضعیت فعلی این جریان‌ها و ربط و نسبت آنها با دیگر گروه‌ها و

مذاهب گوناگون، از احتیاجات مبرم مراکز علمی و فرهنگی کشور است؛ به همین علت، مؤسسه دارالاعلام که مؤسسه‌ای تخصصی و حوزوی است و از استادان مجرب و پژوهشگران متخصص در زمینه سلفی پژوهی و نقد وهابیت برخوردار است، طرح مؤسسه مطالعات بنیان دینی را پذیرفت و مقرر گردید که به صورت مشترک این کتابچه‌ها انتشار یابد. این دو مؤسسه وظیفه خود می‌دانند که خلأ این پژوهش‌ها را پر کنند و در این زمینه، یاریگر مؤسسات و مراکز فرهنگی و علمی کشور باشند.

با توجه به مطالب بیان‌شده، مؤسسه طرح کتابچه‌های پالتویی را در زمینه شناخت و تحلیل جریان‌های سلفی و تکفیری معاصر، در دستور کار قرار داد و با یاری گرفتن از استادان و پژوهشگران خود و مؤسسه مطالعات بنیان دینی، به انتشار چهارده کتابچه در معرفی و تحلیل جریان‌های سلفی معاصر اقدام کرد.

چهارده موضوع مورد تحقیق در زمینه جریان‌شناسی سلفی‌گری معاصر عبارتند از:

۱. تاریخ تفکر سلفی‌گری؛
۲. این تیمیه، مؤسس مکتب سلفیه؛
۳. وهابیت، تاریخ و افکار؛
۴. جریان سلفی - زیدی؛
۵. دیوبندیه؛
۶. جماعة التبلیغ؛
۷. سپاه صحابه و لشکر جهنگوی؛
۸. طالبان؛

۹. اخوان المسلمین؛

۱۰. سلفیة جهادی؛

۱۱. افغان العرب؛

۱۲. القاعده؛

۱۳. داعش؛

۱۴. تأثیر افراط‌گری شیعه بر گسترش سلفی‌گری.

بیشتر نویسندگان از محققان مؤسسه دارالاعلام هستند که با گذراندن دوره پژوهشی دوساله نقد و هابیت در مؤسسه، اکنون توانایی تبلیغ، تدریس و تحقیق در زمینه سلفی پژوهی و نقد و هابیت را دارند و این تحقیق حاصل زحمات این عزیزان است.

در پایان از حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی فرمانیان، رئیس محترم مؤسسه مطالعات بنیان دینی (اندیشکده راهبردی ادیان، فرق و مذاهب) که راهنمایی و ویرایش علمی این مجموعه را نیز به عهده داشتند، صمیمانه قدردانی می‌کنیم.

مهدی مکارم شیرازی

ریاست مؤسسه

دارالاعلام لمدرسة اهل البيت (علیهم السلام)

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۲	تاریخ پیدایش سلفی‌گری در زیدیه
۱۳	ابن‌الوزیر، مؤسس سلفیه زیدی
۱۶	سده یازدهم و گسترش جریان زیدی - سلفی
۱۷	حسن بن احمد جلال
۱۸	صالح بن مهدی مقبلی
۱۹	ابن‌الامیر صنعانی
۲۱	دیدگاه‌های سلفی صنعانی
۲۴	دیدگاه سلفی صنعانی در باب عرفان و تصوف
۲۵	دیدگاه صنعانی درباره محمد بن عبدالوهاب
۲۸	قرن سیزدهم و شکوفایی جریان زیدی - سلفی
۳۲	قرن چهاردهم و آمیختگی زیدیه سلفی با وهابیت
۳۳	مقبیل بن هادی و ادعی
۳۹	عقاید و افکار جریان زیدی - سلفی
۳۹	۱. ممنوعیت استفاده از عقل در اثبات عقاید
۴۰	۲. توسعه مفهوم عبادت
۴۱	۳. دیدگاه ظاهرگرایانه در باب اسماء و صفات خداوند
۴۲	۴. حرمت تقلید از مذاهب اربعه و فقه هادوی
۴۳	نتیجه
۴۴	منابع

مقدمه

از قرن نهم هجری شخصیت‌هایی در میان زیدیان ظهور کردند که از رویکرد عقل‌گرایانه زیدیان روی گرداندند و به جریان اصحاب حدیث اهل سنت متمایل شدند. در نتیجه، جریان زیدیه سلفی در تاریخ زیدیه به وجود آمد. محمد بن ابراهیم، مشهور به ابن‌الوزیر (۷۷۵-۸۴۰ ه.ق.)، نخستین شخصیت این جریان و به تعبیری بنیان‌گذار آن است که تحت تأثیر اندیشه‌های ابن‌تیمیه قرار گرفت.

جریان زیدیه سلفی از قرن نهم تا یازدهم هجری به سبب فضای شدید اعتزالی در میان زیدیه، و به سبب آنکه فضای مناسبی برای ترویج، گسترش و تطور آن فراهم نشد، دوران نیمه‌خاموشی را گذراند. اما رفته‌رفته در قرن یازدهم و دوازدهم هجری با ظهور نظریه‌پردازان این جریان مانند حسن بن احمد جلال (۱۰۱۴-۱۰۸۴ ه.ق.)، صالح بن مهدی مقبلی (۱۰۴۰-۱۱۰۸ ه.ق.) و ابن‌الامیر صنعانی (۱۰۹۹-۱۱۸۲ ه.ق.)، شارح کتاب‌های ابن‌الوزیر، دوران جدیدی برای جریان زیدیه سلفی شکل گرفت. این افراد با تألیف آثار متعدد و تربیت شاگردان بسیار در روند گسترش این جریان نقشی مؤثر ایفا کردند.

زیدیه سلفی پس از گذشت یک قرن در سده سیزدهم شاهد رهبری شوکانی از مجتهدان این دوره بود. او به دلیل توانایی‌های علمی و در

اختیار داشتن مناصب حکومتی جریان زیدیه سلفی را به نقطه اوج شکوفایی خود رساند. شوکانی در بسیاری از مسائل سلفی‌ای تمام‌عیار بود تا عالمی زیدی؛ از این‌رو جریان زیدیه سلفی در این دوره در اعتقادات و فقه بیش از پیش به سلفیه و حنابله نزدیک شد و فاصله آن از زیدیه متشیع به نهایت خود رسید. زیدیان سلفی در اعتقادات ظاهرگرا و به شدت مخالف عقل و تأویل‌اند و در فقه نیز تقلید از مذاهب فقهی اربعه و فقه هادوی (منسوب به امام هادی الی‌الحق) را نقد جدی کرده‌اند. آنها معتقدند باب اجتهاد همچنان مفتوح است و فقها باید بر اساس کتاب و سنت در فروع فقهی رویکردی اجتهادی داشته باشند. همچنین آنها تقلید از اجتهادات ائمه مذاهب اربعه و بزرگان فقه را حرام می‌دانند.

جریان زیدیه سلفیه در دوران معاصر به رهبری مقبل بن هادی وادعی و شاگردانش، تحت حمایت شدید مادی و معنوی وهابیت در عربستان، حضور فعالی در یمن دارد و تلاش خود را بر محو کردن زیدیه اصیل، که از آن به زیدیه اهل‌بیتی یا زیدیه معتزلی یاد می‌شود، متمرکز کرده است. در این کتابچه ابتدا به تشریح تاریخ جریان زیدی - سلفی و معرفی شخصیت‌های برجسته این جریان خواهیم پرداخت و در ادامه مهم‌ترین دیدگاه‌های آنها را بررسی خواهیم کرد.

تاریخ پیدایش سلفی‌گری در زیدیه

ظهور تفکر سلفی ابن تیمیه در زیدیه به قرن نهم هجری برمی‌گردد. تا پیش از این دوره هیچ گزارشی دال بر گرایش زیدیان به اصحاب حدیث و سلفیان وجود ندارد. تا قرن نهم زیدیه بر اساس عقلی‌گرایی معتزله به راه خود ادامه می‌داد و در فقه تحت تأثیر فقه حنفی بود و فقه هادوی برای

